

ความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนาในเขตและนอกเขตโครงการชลประทาน

นางสาวศิริพร สิ้นธุศิริ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-568-210-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

012885

VALUE DIFFERENCES AMONG FARMERS INSIDE AND
OUTSIDE AN IRRIGATION PROJECT

Miss Siriporn Sindhusiri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1987

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนาในเขตและนอกเขตโครงการชลประทาน

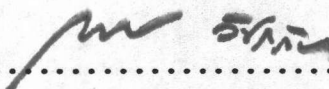
โดย นางสาวศิริพร สินธุศิริ

ภาควิชา สังคมวิทยา - มานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

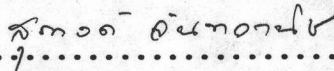
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร. เอวาร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คุวินทร์พันธุ์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช)

..... กรรมการ

(อาจารย์วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนาในเขตและนอกเขตโครงการชลประทาน

ชื่อ   นางสาวศิริพร   สีนุธศิริ

อาจารย์ที่ปรึกษา   อาจารย์วีรสิทธิ์   สิริทธิไตรย์

ภาควิชา   สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

ปีการศึกษา   2529

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนา ระหว่างชาวนาในเขตและนอกเขตโครงการชลประทาน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกศึกษาถึงหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นชาวนา หรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน โดยศึกษาจากจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในเขตชลประทานจำนวน 60 ครัวเรือนจาก 2 หมู่บ้าน คือบ้านดินคำ ตำบลเก็ง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 38 ครัวเรือนและบ้านไคร่นุ่น ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 22 ครัวเรือน และศึกษาจากจำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตโครงการชลประทาน จำนวน 44 ครัวเรือน จาก 2 หมู่บ้าน คือบ้านกุตุรง ตำบลกุตุรง อำเภอบรบือ ในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 23 ครัวเรือน และ บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 21 ครัวเรือน

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือสำรวจค่านิยม ซึ่งทำการดัดแปลงมาจากเครื่องมือสำรวจค่านิยมไทยของสุนทรี สมัครการ เพื่อวัดระดับความแตกต่างของ ค่านิยมโดยแบ่งออกเป็น (ค่านิยมที่ปฏิบัติในปัจจุบัน) 11 ข้อ และค่านิยมจุดหมายปลายทาง (ค่านิยมซึ่งคาดไว้ในอนาคต) 10 ข้อ และนำไปทดสอบ (Pre-Test) กับชาวนาโดยเรียงลำดับค่านิยมทั้ง 2 ชุด ตามความพอใจของแต่ละคน เสร็จแล้วก็นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการดูจากอันดับ สูงต่ำของค่านิยมแล้วนำมาจัดลำดับให้ถูกต้อง

จากนั้นได้นำค่านิยมทั้ง 2 ชุด (วิถีปฏิบัติและจุดหมายปลายทาง)มาทำการทดสอบทางสถิติ โดยใช้วิธี T-Test ซึ่งผลการทดสอบปรากฏว่ามีค่านิยมที่มีนัยสำคัญทางสถิติมาทำการศึกษา

มีค่านิยมวิถีปฏิบัติ 6 ค่านิยม ได้แก่

1. การเป็นตัวของตัวเอง
2. การปรับตัวเข้ากับจังหวะและสิ่งแวดล้อม
3. การให้อภัย
4. การกตัญญูรู้คุณ
5. ความรับผิดชอบ
6. ความมีน้ำใจเมตตาอารี

ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทาง มีอยู่ 3 ค่านิยม ได้แก่

1. การช่วยเหลือผู้อื่น
2. การมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง
3. ความภาคภูมิใจในตัวเอง

ผลการศึกษาปรากฏว่า

1. ชาวนาในเขตและนอกเขตชลประทาน ให้ความสำคัญกับค่านิยมวิถีปฏิบัติส่วนใหญ่แตกต่างกัน เนื่องมาจากการมีชลประทาน (โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า) เข้าไปจึงทำให้ค่านิยมของชาวนาเปลี่ยนแปลงไป ส่วนนอกเขตชลประทานอาศัยน้ำฝนเป็นหลักในการประกอบอาชีพชีวิตความเป็นอยู่จึงแตกต่างจากชาวนาในเขตชลประทาน จึงมีผลให้ค่านิยมแตกต่างกันด้วย

2. ชาวนาในเขตและนอกเขตชลประทานให้ความสำคัญกับค่านิยมจุดหมายปลายทางส่วนใหญ่แตกต่างกัน เนื่องจากการมีชลประทาน (โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า) เป็นเพราะว่าการชลประทานนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงส่งผลให้ค่านิยมของชาวนานั้นแปรเปลี่ยนไปด้วย สืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

Thesis Title   Value Differences Among Farmers Inside and Outside
                                  an Irrigation Project

Name   Miss Siriporn Sindhusiri

Thesis Advisor   Mr. Werasit Sittitrai

Department   Sociology and Anthropology

Aeadamec year   1986

Abstract

The purpose of This Thesis was to investigate the differences in values among farmers living in the irrigated areas and those outside the irrigated areas. The sample consisted of 60 irrigated family leaders from two villeges; 38 leaders from Ban Din Daum, Tumbon Kerng and 22 leaders from Ban Krainoon Tumbon Ta Konyang, Mahasarakham and 44 non - irrigated family leaders from two villeges ; 23 leaders from Ban Koodrung, Tumbon Koodrung, Borabue and 21 leaders from Ban Nong Yama, Tumbon Nong Lek, Kosumpisai Mahasarakham.

The instrument used was adapted from the one utilized by Suntaree Komin and Snit Smuckarn. This instrument includes measurements of 11 items on values for instrumental values and 10 items about terminal values was used to measure the level of farmers values.

Pre - test was administered by having the sample rank the given values according to their opinions. At - test was used to prove each value's statistical significance.

After The pre - test was done, participant observation was

applied together with interviews the important person in the villages. The main value which were significantly different were studied those instrumental value were as follows:

1. Individualism
2. Self adjustment
3. Forgiveness
4. Gratitude
5. Sense of responsibility
6. Generority

And the terminal value were as follows:

1. Supportiveness
2. Moral consciousness
3. Self respect

Results of the Thesis were as follows:

1. Farmers in the irrigated areas and outside the areas gave different level of significance to the majority of the value for instrumental values. Irrigation played an important role in such differences.

2. Farmers in the irrigated areas and outside the areas gave different level of significance to the majority of the values for terminal value. Irrigation played an important role in such differences.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับความสำเร็จด้วยดี โดยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากอาจารย์หลายท่าน คือ อาจารย์วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา กุวินทร์พันธุ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช กรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและแก้ไขวิทยานิพนธ์ ตลอดจนการเขียนวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จโดยสมบูรณ์

การศึกษาครั้งนี้ต้องออกภาคสนาม ซึ่งจำเป็นต้องเข้าพักในหมู่บ้านเป็นเวลานานประมาณ 1 เดือน ทั้ง 4 หมู่บ้าน ดังนั้นข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ นายทองคำ ทนจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านดินคำ, นายเสรี สิงห์สุวรรณ ผู้ใหญ่บ้านไคร่นุ่น, นายแสวง ศรีหนองโคตร สารวัตรกำนันบ้านกุดรัง, นายเคน อามาตย์ ผู้ใหญ่บ้านหนองหญ้ามา ที่ได้ให้ความเอื้อเฟื้อเรื่องที่พัก และรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านเป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ในโอกาสนี้ขอขอบคุณมหาวิทยาลัย ที่ได้มอบทุนส่วนหนึ่งในการพิมพ์วิทยานิพนธ์จนเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ คุณศักดิ์สิทธิ์ ศรีหนองโคตร ผู้มีส่วนช่วยเหลือด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณ คุณศศิธร สินธุศิริ ที่ได้ช่วยเหลือในด้านการพิมพ์ และสุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และขบใจน้อง ๆ ที่ได้ให้กำลังใจ สนับสนุน และช่วยเหลือจนสำเร็จการศึกษา นอกจากนั้นขอขอบคุณวิทยาลัยคณาสวรรค์ ที่ได้สนับสนุนตลอดระยะเวลาในการศึกษา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ณ

บทที่

1. บทนำ	1
- ความสำคัญของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์ของการศึกษา	10
- สมมติฐานในการศึกษา	10
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
- แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
- ขอบเขตการศึกษา	24
- ระเบียบวิธีวิจัย	26
- การเก็บรวบรวมข้อมูล	29
2. ประวัติหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้าน	37
- ลักษณะโดยทั่วไปของชุมชน	38
- ลักษณะข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือนกลุ่มเกษตรกรตัวอย่าง	65
- ศาสนาและระบบความเชื่อของหมู่บ้าน	68
- ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	70
3. การวัดระดับและผลการวิเคราะห์ค่านิยม	77

	หน้า
- การวัดระดับค่านิยมวิถีปฏิบัติ	77
- ผลการวิเคราะห์ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	80
- การวัดระดับค่านิยมจตุรคหุมายปลายทาง	83
- ผลการวิเคราะห์ค่านิยมจตุรคหุมายปลายทาง	85
- ผลการวิเคราะห์ค่า T-Test ของค่านิยมวิถีปฏิบัติ	87
- ผลการวิเคราะห์ค่า T-Test ของค่านิยมจตุรคหุมายปลายทาง	90
4. ค่านิยมของคนไทยอีสานจากการวิจัย	94
- การเปรียบเทียบความสำคัญของค่านิยมระหว่างหมู่บ้านในเขตโครงการ ชลประทานและนอกเขตโครงการชลประทาน	99
- การเปรียบเทียบค่านิยมวิถีปฏิบัติโดยวิธีสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์	100
- การเปรียบเทียบค่านิยมจตุรคหุมายปลายทางโดยวิธีสังเกตการณ์และการ สัมภาษณ์	114
5. สรุปผลการศึกษา	121
- ข้อเสนอแนะ	130
- บรรณานุกรม	133
- ภาคผนวก	139
- ประวัติผู้เขียน	148

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ (1) สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในหมู่บ้านนอกเขตชลประทาน...	66
ตารางที่ (2) สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในหมู่บ้านในเขตชลประทาน ...	67
ตารางที่ 1 การกระจายของชววนาในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ และเขต ..... ประกอบอาชีพ	70
ตารางที่ 2 การกระจายของชววนาในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ และเขต ..... ประกอบอาชีพ	71
ตารางที่ 3 การกระจายของชววนาในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา 72	72
ตารางที่ 4 การกระจายของชววนาในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพสมรส ..... และเขตประกอบอาชีพ	73
ตารางที่ 5 การกระจายของชววนาในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทของศาสนา .. และเขตประกอบอาชีพ	74
ตารางที่ 6 การกระจายของชววนาในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนสมาชิกและ ... เขตประกอบอาชีพ	74
ตารางที่ 7 การกระจายของชววนาในกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพื้นที่นาและเขต ..... ประกอบอาชีพ	75
ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และอันดับตำแหน่งร่วม ของค่านิยมวิถีปฏิบัติ	78
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและอันดับตำแหน่งร่วม ของค่านิยมจุดหมายปลายทาง	83
ตารางที่ 10 แสดงค่านิยมวิถีปฏิบัติ จากการทดสอบค่า T-Test แล้ว	87

ตารางที่ 11	แสดงค่านิยมจุดหมายปลายทาง จากการทดสอบค่า T-Test แล้ว	90
ตารางที่ 12	แสดงค่านิยมวิถีปฏิบัติและจุดหมายปลายทางที่มีนัยสำคัญ	100
ตารางที่ 13	ค่านิยมวิถีปฏิบัติในเขตและนอกเขตชลประทาน	100
ตารางที่ 14	ค่านิยมจุดหมายปลายทางในเขตและนอกเขตชลประทานที่ชานนา ให้ความสำคัญ	114

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 แผนที่หมู่บ้านดินคำ	40
รูปที่ 2 ปฏิทินการปลูกพืชของบ้านดินคำ	42
รูปที่ 3 แผนที่หมู่บ้านไคร่นุ่น	43
รูปที่ 4 ปฏิทินการปลูกพืชของบ้านไคร่นุ่น	48
รูปที่ 5 แผนที่หมู่บ้านกุตรัง	52
รูปที่ 6 ปฏิทินการปลูกพืชของบ้านกุตรัง	57
รูปที่ 7 แผนที่หมู่บ้านหนองหญ้าม้า	58
รูปที่ 8 ปฏิทินการปลูกพืชของบ้านหนองหญ้าม้า	64
รูปที่ 9 ภาพรวมค่านิยมวิถีปฏิบัติของกลุ่มชาวนาในเขตโครงการชลประทาน	79
กับกลุ่มนอกเขตโครงการชลประทาน	
รูปที่ 10 ภาพรวม ค่านิยมจุดหมายปลายทางของกลุ่มชาวนาในเขตโครงการ	84
ชลประทานและนอกเขตโครงการชลประทาน	